

Romapasztoráció vagy pasztoráló romák?

Érdeklődve vettem kézbe a Tar Éva szerkesztésében megjelent Rashajok, papok, szerzetesek című interjúkötetet, sokat vártam tőle és mégse tudtam, mire számítsak. A cím sokatmondó és rengeteg kérdés megfogalmazására ad lehetőséget. Az alcím – Istenes emberek a cigányok között – tovább feszítette ezt a kettősséget, egyszerre örültem volna annak, ha Isten kereséséről, hovatartozásról és elköteleződésről szól a könyv, és annak is, ha a romapasztoráció rejtelmeibe vagy a magyarországi roma kisebbség vallási kérdéseibe nyerhetünk betekintést. A kötet élményt nyújt mindkét területen, ám mindkét témában hagy némi hiányérzetet is.

A kilenc interjúból és két előszóból, ajánlásból – az első Hofher József jezsuita szerzetestől, a második Vojnitsné Kereszty Zsuzsától származó írás – álló kötet a Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya kiadásában jelent meg. Az interjúkat Vojnitsné Kereszty Zsuzsa pszichológus és Békési Ágnes szociológus készítették. Az ajánlás egyértelműen megfogalmazza a kötet célját: a cigány-magyar megbékélés és annak egyre inkább hétköznapivá válása. A kilenc interjú által – melyek a papi hivatáshoz vezető utat és a teológia elvégzése után a roma közösségbe vagy közösségre irányuló munkát és odafigyelést jeleníti meg – a szerzők arra kérnek minket, a „társadalmat”, hogy végre ismerjük meg legnagyobb kisebbségünket, a cigányságot, üljünk egymás asztalához, osszuk meg egymással történeteinket.

A szerkesztő és az interjúkészítők nehéz feladatra vállalkoztak, amikor életutakat, hivatástörténeteket akartak bemutatni. Egy élet, egy hivatás története, könyvvé való szerkesztése igencsak nehéz: mit mondunk el, mit hagyunk ki, mi marad és mi nem? Hogyan válogatunk a történetek, az események között? Hiszen minden nem fér el a lapokon. Miként lehet kilenc életet és munkásságot bemutatni? Nem tudom. És még nehezebb kilenc mondatban bemutatni az interjúkat úgy, hogy ne váljon pusztán demográfiai leírássá. Mégis megkísérlem.

Az első interjúalany a kötet megjelenését is indokolta, mesélt a Romapasztorációs Műhelyben az Istenhez és a papsághoz vezető útról, mely egy ablakos házon keresztül vezetett, ezáltal megfogalmazva a szerzőkben az igényt és a fontosságát annak, hogy ez a kötet elkészüljön. A második interjúalany egy sikeres mezőgazdászkarriert hagyott hátra, hallgatva a hívásra, mely Veszprémbe, a teológiára vezetett, majd elvégzése után Kaposvárra és környékére, ahol egy faluban a nádason túl, az 56-os házszám alatt „felfedezte” a település láthatatlan cigányait. A harmadik interjú szépen ábrázolja, hogy odaadó és segítő pedagógusokkal, a gyerekekben való pozitívumok és erősségek felismerésével hogyan vezet egy kántorjánosi oláh/cerhari cigány család sarjának útja a nyíregyházi görög katolikus teológiától Hodász, Rakac, Homrogd érintésével a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetébe, majd az ELTE doktori iskolájába.

A negyedik interjúalany betekintést nyújt abba a világba, ami a legjobb szándék mellett is nehéz boldogulást biztosít. Abba a világba, ahol kollégiumokkal, iskolákkal, gyermekotthonokkal, oktatási minisztériummal, jogsegélyekkel kell zsonglőröködni ahhoz, hogy a segítség elérhesse a segítségre szorulókat a lehető legnagyobb arányban és a lehető legoptimálisabb formában. Az ötödikként megismert plébános

elmondja, hogy útja a teológiai felvételi bizottság elé egy Istennel kötött meg egyezéssel keresztül vezetett. Érezte Jézus hívását, de esélytelennek látta a bejutást, ezért a csodára bízta magát: ha felveszik, „szívvel-lélekkel” végigcsinálja, ha nem, „akkor Jézus hagyjon engem békén, mert akkor nem én vagyok az, aki neki kell”. A hatodik interjúalany által ismerjük meg az utat a papságtól a rashajságig, és látjuk azt, milyen sokat is tehet a romákért egy olyan pap, aki a csavargómentésben önkéntes, és aki kilép a papságból, de folytatja a kijelölt utat a Híd Alapítványánál, ahol a cél az volt, hogy Jézus és a kereszténység által segítsen a rászorulókon. A hetedik alany egy bencés szerzetes, aki családjával került összetűzésbe döntése miatt. Bár családját elveszítette és kapcsolatai, édesanyját leszámítva, megszakadtak, új közösségre tett szert, ahol elfogadják, ahol nem kérdés, hogy roma vagy sem. Az utolsó előtti interjúalany zenész családból származik, de annak ellenére, hogy számos hangszerrel ő maga is megismerkedett, mégse ezt az utat választotta. A teológia elvégzése után kötelességének, Isten és a cigány emberek felé való tartozásának érezte, hogy e területtel foglalkozzon, hiszen „közülök való vagyok”. Utolsóként megismerünk egy szerzetest,

aki Kárpátalján napszámos családba született, és még gyerekként megtanulta, mi a munka és a megbízhatóság. Bár viszontagságos út vezetett a szerzetességhöz, illetve

Meglátásom szerint az interjúkat túlzottan megvágták, szívesen olvasnék többet például a Hit Gyülekezetének megjelenéséről és hatásairól (minek köszönheti sikerét a roma közösségben, miben nyújtott mást, mennyire osztotta meg a közösséget, stb.), Marcsa néniről vagy akár arról, hogy mennyire volt nehéz váltás a papból rashajjá válás. Kissé zavarónak érzem olykor a „szegény roma” stigmáját, vagy a gádzsó szóhasználatot, amit olykor az interjúalanyok ki is javítanak: „[n]ehéz volt, de nem cigányságom, hanem férfiasságom miatt” (111. o.); „[a] nem cigányokat itt parasztnak mondják” (65. o.). Az eltérő szóhasználat adódhat abból az egyszerű helyzetből is, hogy bizonyára maguk az interjúalanyok is egy köztes csoporthoz tartoznak, és lehet, hogy ők maguk sem úgy beszélnek, ahogyan az a roma közösség, ahonnan jöttek, vagy ahová hivatásuk során bekerültek.

a család támogatása sem volt zökkenőmentes, végül „az örök fogadalomra a lehető legszebb ajándékot” kapta, mivel szülei egyházi fogadalmat kötöttek.

Az interjúkötet kilenc nagyon különböző életutat mutat be, néhol részletesebb, néhol kevésbé tüzetes betekintést engedve a történetekbe. Annak ellenére, hogy élvezettel és érdeklődéssel olvastam a kötetet, némi hiányérzetem mégis támadt. Meglátásom szerint az interjúkat túlzottan megvágták, szívesen olvasnék többet például a Hit Gyülekezetének megjelenéséről és hatásairól (minek köszönheti sikerét a roma közösségben, miben nyújtott mást, mennyire osztotta meg a közösséget, stb.), Marcsa néniről vagy akár arról, hogy mennyire volt nehéz váltás a pap-

ból rashajjá válás. Kissé zavarónak érzem olykor a „szegény roma” stigmáját, vagy a gádzsó szóhasználatot, amit olykor az interjúalanyok ki is javítanak: „[n]ehéz volt, de nem cigányságom, hanem férfiasságom miatt” (111. o.); „[a] nem cigányo-

kat itt parasztnak mondják” (65. o.). Az eltérő szóhasználat adódhat abból az egyszerű helyzetből is, hogy bizonyára maguk az interjúalanyok is egy köztes csoporthoz tartoznak, és lehet, hogy ők maguk sem úgy beszélnek, ahogyan az a roma közösség, ahonnan jöttek, vagy ahová hivatásuk során bekerültek.

Az interjúmottókat nagy elővigyázatossággal választhatták ki, ugyanis akár kilenc egymondatos csatakiáltásként is felfoghatóak, nemcsak az adott interjúalany számára, hanem tágabb értelemben, a Romapasztoráció zászlaja alatt is: *Isten tudta, hogy mi a dolgom; Csak legyél ott!; Remény támad; Örömhirt viszek a szegényeknek; Volt egy álmom; Halászni taníts!; Isten lefoglalt magának; A cigány szó zenéje; Hazaértem.*

A kérdés továbbra is az, hogy a kötet a cigányságról vagy a papságról (szerzetességről, rashajságról) szól-e. A szerzők, bár mindkét kérdésre igyekeztek válaszolni, ennek teljességét – valószínűleg a kötet fizikai terjedelme miatt – nem adták. Így egy érdekes, tanulságos, nagyon hasznos

betekintést nyertünk két világ keresztmetszetébe, és talán azt a rejtett biztatást, hogy járjunk utána, nézzük és válaszoljunk meg a bennünk felmerülő kérdéseket arról, hogyan vezet az út a cigányságból a papsághoz és a papságból a cigánysághoz. Talán nem is az a cél, hogy cigányságról vagy papságról beszéljünk, olvassunk, talán ez a kötet, amint azt az ajánlás is megfogalmazza, főként arra invitál, hogy üljünk egymás asztalához és osszuk meg egymással történeteinket. Az *Istenes emberek a cigányok között* csak az „esz-közt”, az első lépést képviselik.

Tar Éva (2014, szerk.): *Rashajok, papok, szerzetesek. Istenes emberek a cigányok között*. Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya, Budapest.

Kónya Hanna Edit

tudományos munkatárs,
MTA TK SZI Társas kapcsolatok
és hálózatelemzés osztály